

ВІДГУК

на дисертацію Галини Ігорівни Грігор'янц на тему «Піратство як порушення авторських і суміжних прав у мережі Інтернет», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

На основі ознайомлення з рукописом дисертації, авторефератом, попередніми працями дисертанта, є достатні підстави стверджувати про належні актуальність, науково-теоретичний і методологічний рівень виконаної наукової роботи, здатність автора до самостійного наукового пошуку та узагальнення значних масивів емпіричної бази, системного охоплення проблем цивілістичної науки, його ерудицію та конструктивізм, вміння глобального мислення та наполегливість досягнення мети і позитивних результатів гідного гатунку, оформлення їх у пропозиціях до удосконалення чинного ЦК України.

Правове позитивістське забезпечення охорони та захисту інтелектуальної власності, зокрема прав на об'єкти авторського права давно є відповідним вимогам міжнародних актів і не спричиняє заперечень, хіба окрім самих порушників. Це зумовлено сучасними тенденціями та чинниками розвитку суспільства і протиправним використання новітніх техніки та технологій, зокрема мережі Інтернет, а суб'єктивно – намаганнями банально заробити на використанні майнових прав інтелектуальної власності. Об'єктивно склалось так, що плагіат, піратство у авторському праві стали масовими, а протидія їм та боротьба із порушниками не мають належного механізму забезпечення. Це торкнулося й опонента, монографія якого поміщена в багатьох сайтах без дозволу автора.

Досі окремі аспекти цієї проблематики типи досліджувалися багатьма фахівцями, але найбільш фундаментально – дисертанткою. Тож об'єкт наукового інтересу дисертанта є виправданим на доктринальному та практичному рівнях.

Актуальність теми є очевидною, оскільки є потреба у системленні захисту від плагіату, забезпечення його дієвості, посилення превентивної функції права, забезпечення єдності практики.

В цілому слід зазначити, що з позитивної сторони автора характеризує його послідовне відстоювання власної позиції з тих чи інших питань, а також аргументація з посиланнями на судову практику тощо. Значна низки винесених

на захист положень дійсно є новими, виваженими і такими, що заслуговують уваги практиків, теоретиків, а пропозиції щодо вдосконалення законодавства – законотворців.

Можна погодитися, що правоволодільці вимагають посилення відповідальності, залучення до боротьби з правопорушниками провайдерів та інших суб'єктів відносин у мережі Інтернет. Напроти, користувачі невдоволені обмеженнями, які накладаються, оскільки звикли до користування мережею без обмежень та безоплатно. Для запобігання та припинення порушень авторських і суміжних прав зокрема піратства в мережі Інтернет необхідне вжиття комплексних заходів, які передбачають, зокрема, вдосконалення законодавства, судових процедур, блокування шляхів перевезення та збуту піратської продукції, співробітництво держави та користувачів з компаніями, які займаються створенням та розповсюдженням контенту, співпрацю держави та користувачів з авторами (правоволодільцями) та організаціями колективного управління; активну участь авторів (правоволодільців) у заохоченні та сприяттві правомірному використанню об'єктів авторського права і суміжних прав.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження дійсно вписується в план науково-дослідної теми кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Правові проблеми захисту авторських і суміжних прав від контрафакції, піратства та плагіату» (державний реєстраційний №0112U000693), а також плану науково-дослідної роботи кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Проблеми захисту права інтелектуальної власності в мережі Інтернет» на 2011-2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і завдання дослідження сформовані відповідно до встановлених вимог та сталостей у цивілістиці: метою дисертаційного дослідження є визначення сутності та особливостей піратства у мережі Інтернет, виявлення основних теоретичних та практичних проблем, які виникають у процесі охорони авторських і суміжних прав у мережі Інтернет, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері права інтелектуальної власності та практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувались такі завдання: визначити основні причини появи ІТ-піратства у сфері авторського права і суміжних прав; розкрити взаємозв'язок розвитку інформаційного суспільства і мережі Інтернет та їх впливу на поширення Інтернет-піратства; визначити поняття та специфіку піратства у мережі Інтернет; розкрити напрями діяльності піратських партій та ставлення суспільства до піратства у мережі Інтернет; встановити шляхи гармонізації інтересів авторів, правоволодільців та суспільства в сфері авторського права і суміжних прав; сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері охорони

авторських та суміжних прав від піратства у мережі Інтернет та практики його застосування. Ці завдання корельовані із планом та прикінцевими висновками.

Об'єктом дослідження були визначені правовідносини, що виникають у зв'язку з порушенням авторських і суміжних прав унаслідок піратства в мережі Інтернет, а *предметом дослідження* – піратство як порушення авторських і суміжних прав в мережі Інтернет.

Методи дослідження. обрані згідно дослідницьких завдань: системно-функціональний при дослідженні піратства у його взаємозв'язку із суспільством, а також з іншими правопорушеннями інтелектуальної власності (п.п. 1.3, 2.1, 2.3, 3.3); порівняльно-правовий для визначення основних засади боротьби із піратством в мережі Інтернет у зарубіжних країнах (п.п. 3.1); аналітико-синтетичний метод для виявлення сучасного стану законодавства з питань охорони авторських і суміжних прав від піратства в мережі Інтернет (п.п. 3.2, 3.3); формально-логічний - для уточнення розвитку законодавства у сфері захисту авторських і суміжних прав від піратства (п.п. 1.1, 1.2, 3.3). Дисертантом використовувалися й інші методи, зокрема, дескриптивний (п.п. 2.1, 2.3, 3.3.), статистичний (п.п. 3.3), лінгвістичний метод (п.п. 1.2, 1.3).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є роботи таких вчених у сфері права інтелектуальної власності та цивілістики, а емпіричну його базу - матеріали судової практики (рішення, вироки, ухвали районних судів м. Києва (2015 р.), м. Черкаси (2014, 2015 р.), м. Дніпропетровська (2009 р.), м. Одеси (2015 р.), м. Івано-Франківськ (2012 р.) по справах про захист прав інтелектуальної власності від контрафакції та піратства.

Наукова новизна одержаних результатів проявилась у їх новизні:

визначенні піратства в мережі Інтернет, як правопорушення, що здійснюється в цифровій мережі, передбачає використання та розповсюдження нелегального контенту з метою отримання прибутку чи іншої вигоди, завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців, користуючись при цьому підтримкою значної частини суспільства – прихильників вільного доступу до інформації. Воно є різновидом ІТ-піратства, яке здійснюється у сфері інформаційних технологій з використанням новітніх можливостей техніки, відрізняється швидкістю розповсюдження та високою якістю піратської продукції;

доведенні доцільності розрізнення власне піратства та «м'якого піратства», сутність якого полягає у порушенні авторських прав, що супроводжується завданням інтересам автора незначної за розміром матеріальної шкоди або лише моральної шкоди;

пропозиції розрізняти стосовно порушень авторських прав у мережі Інтернет категорії «піратство» і «квазіпіратство». Останнє за зовнішніми ознаками нагадує піратство, але відрізняється від нього тим, що неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється не з метою отримання прибутку або іншої вигоди, а в цілях долучення інших осіб до результатів інтелектуальної, творчої діяльності, їх рекламування тощо;

пропозицію про покладення на автора, який звернувся з позовом про порушення його прав у результаті «м'якого піратства» або «квазіпіратства», обов'язку доведення наявності умислу порушника;

виділенні як самостійної ознаки «квазіпіратства» прагнення отримати вигоду морального характеру, що передбачає розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав з альтруїстичних міркувань без отримання прибутку з метою пропаганди вільного доступу до них;

Окрім того удосконалено:

визначення піратства як правопорушення, що завдає значної шкоди інтересам авторів та (або) правоволодільців у результаті використання (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та поширення) об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання прибутку або іншої вигоди (у тому числі морального характеру);

положення про основні засади взаємодії авторів (правоволодільців) з користувачами та державою, до яких віднесено: необхідність дотримання прав особи при охороні авторських і суміжних прав; забезпечення достатнього рівня запобігання піратству; відмова від збільшення санкцій за піратські дії; відмова від відповідальності користувачів піратської продукції; забезпечення достатнього рівня доступу суспільства до культурних та наукових цінностей; забезпечення дотримання прав осіб на збереження конфіденційної інформації при використанні мережі Інтернет; зменшення цін на ліцензійну продукцію;

положення про вплив глобалізації та науково-технічного прогресу на появу та поширення ІТ-піратства, який проявляється у: створенні інформаційного простору, що об'єднує всі країни в одну інформаційну мережу; поширеності та швидкості здійснення піратських дій; незалежності піратства від кордонів; складності контролю ринку результатів інтелектуальної діяльності; необхідності індивідуального підходу у боротьбі з піратством залежно від економічного рівня розвитку країни; загальносвітової тенденції до збільшення відповідальності за піратські дії; можливості охорони об'єктів права інтелектуальної власності незалежно від кордонів; підвищення якості піратської продукції; створенні нових засобів для об'єктивного вираження об'єктів права інтелектуальної власності; можливості використання об'єктів авторського права і суміжних прав без прив'язки до матеріального носія; технічних нововведеннях, що дозволяють піратам обходити засоби охорони, до яких вдаються автори та правоволодільці;

набуло подальшого розвитку:

класифікація піратства залежно від способу поширення піратської продукції: звичайне (традиційне) піратство – розповсюдження піратської продукції шляхом копіювання на матеріальні носії; новий тип піратства – піратство в мережі Інтернет (вид ІТ-піратства). Така класифікація обґрунтовує необхідність використання нових підходів до охорони об'єктів авторського права і суміжних прав;

пропозиція до критеріїв розмежування понять «контрафакція» та «піратство» відносити: мету виготовлення нелегальних примірників творів; об'єкти права інтелектуальної власності, на які здійснюється посягання; способи поширення незаконно створеної продукції;

характеристика специфічних ознак піратства в мережі Інтернет, до яких віднесено: сприйняття користувачами піратства в мережі Інтернет як позитивного та закономірного явища; відсутність територіальних меж піратської діяльності; використання новітніх технологічних досягнень при здійсненні такої діяльності; неможливість контролю з боку держави за всіма порушеннями прав творців у мережі Інтернет; низька вартість електронних екземплярів;

положення про засади діяльності піратських партій і піратських рухів та їх вплив на формування суспільної думки щодо вільного використання об'єктів права інтелектуальної власності та піратства в мережі Інтернет;

теза про необхідність закріплення у Законі України «Про авторське право і суміжні права» правового статусу провайдера (видів провайдерів, їх прав, обов'язків та відповідальності);

положення про доцільність та ефективність запровадження більш широкої практики застосування технічних засобів охорони авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет, таких як: онлайн-сервісів Software as a service (необхідна реєстрація та оплата послуг до моменту використання продукту, при цьому продукт може використовуватися лише через веб-інтерфейс); надання безкоштовних версій програм, які працюють не в повному обсязі та потребують оплати через певний проміжок часу; шифрування та заплутування програмного коду; додавання до програм водяних знаків; використання електронного підпису.

Практичне значення одержаних результатів вбачається для:

науково-дослідної роботи, зокрема подальшого наукового вивчення проблем охорони авторських і суміжних прав від порушень в мережі Інтернет;

правотворчості – при підготовці змін та доповнень до чинного цивільного законодавства та законодавства у сфері права інтелектуальної власності (зокрема, Цивільного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

правозастосовній діяльності – при узагальненні судової практики, підготовці змін та доповнень до постанов Пленуму Верховного Суду України;

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Право інтелектуальної власності», «Правова охорона інтелектуальної власності у мережі Інтернет», «Право інтелектуальної власності (розслідування економічних злочинів)».

Апробація результатів дисертації. Отримані в процесі дисертаційного дослідження результати, як заведено, обговорені на кафедрі права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету

«Одеська юридична академія» та на міжнародних, всеукраїнських конференціях, засіданнях круглих столів, зокрема:

Основні теоретичні та практичні висновки, положення та пропозиції дисертаційного дослідження викладено у 7 наукових статтях, з яких 6 статей опубліковано у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статтю – у зарубіжному періодичному виданні, а також у 9 тезах доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів.

Структура дисертації в принципі є класично, хоча не бездоганною: вступ, три розділи, що поділені на 9 підрозділів, висновки та список використаних джерел (202 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінок, з яких основний зміст – 172 сторінок.

Водночас, підтримуючи в основному висновки і пропозиції дисертаційного дослідження, слід зазначити, що в авторефераті є **спірні моменти**, які потребують уточнення позиції автора.

Попри загальне позитивне враження від дисертації, вона **не позбавлена деяких вад**, а окремі положення мають дискусійний характер, дещо не виважені та потребують додаткової аргументації, зокрема:

1. Насамперед йдеться про назву дисертації де: 1) двічі повторюється одне і теж саме «Піратство як порушення». Принаймні згідно ст. 50 Закону України «Про авторське право та суміжні права» піратство уже вказане як порушення авторських та суміжних прав, альтернативного значення йому немає, і повторювати це на кшталт відомого «масло масляне» не потрібно. Видається, що більш логічним було б йти шляхом оптимізації назви, за принципом *lege de ferenda* де є два ключових понять : а) досліджуване порушення – «піратство»; б) його середовища – «мережі Інтернет», що зв'язане сполучником «і».

Окрім того логічним був би й підрозділ «Прояви проблематики та стан її дослідження», який став хрестоматійним для досліджень Одеських цивілістів, проте чомусь в даному разі знехтуваний. Це б прикрасило дисертацію і надало б їй прагматизму.

2. Можна дорікнути здобувачу щодо його визначення піратства (с.7-8, 86) оскільки: 1) традиційно визначення правопорушення ведеться через його ознаки і склад; 2) не «передбачає», а охоплює діяння з ...; 3) слово «контент» потребує додаткового тлумачення і відтак містить у собі загрозу свавільного тлумачення, як і вислів «значної шкоди»; 4) як можна в ознаку вводити таку ознаку як «користуючись підтримкою значної частини суспільства» навіть якщо це представники «прихильників вільного доступу до інформації» (с.8) та навіть партій- провідників цих ідей. До того, якщо надано визначення піратства, то не досить є зрозумілим удосконалення його визначення (с.8). Автор невільно створила конкуренцію критикованих визначень

3. Якщо йдеться про категорію «набуло подальшого розвитку» (с.9-10), то доречним, з огляду на наукову етику, було б вказати положення кого саме розвинуте та за рахунок чого. Це прояв апріоризму, чого в рукописі дисертації чимало, зокрема не адресна із вказівкою пункту, частини, статті, а узагальнена вказівка на норми права (с.49 – знаходиться у законі України...»).

4. Спричиняє зауваження й пропозиція автора щодо закріплення у Законі України «Про авторське право і суміжні права» правового статусу провайдера» і ось чому: воно є непрофільним для зазначеного Закону; не точна адресність такого введення як прив'язка (до дефініцій ст. 1 цього закону, чи введення спеціальних статей у який розділ)¹; потребує відповіді хто це буде робити, при тому що дисертант сама визначила завдання із формулювання рекомендацій із вдосконалення чинного законодавства (с.6).

5. Вбачається певна незавершеність окремих підрозділів, зокрема 1.2. (с.48), де б слід було уточнити практичне чи доктринальне значення проведеного поділу піратства на види.

6. Якщо сформовані пропозиції до законодавства, і є таке завдання, то слід було б розробити законопроект, його обґрунтування, порівняльні таблиці бо у іншому випадку виникає запитання: хто це буде робити і яким чином ці пропозиції дійдуть до суб'єкта законодавчої ініціативи?

6. Є некоректності з огляду на обрану спеціалізацію у термінології:

Здобувач при спеціалізації у сфері авторського права, зловживає використанням слова «думає» (с.13 -22, 24-27, 34, 50, 63, 81 і надалі). Навіть попри використання такого слова як синоніму висловився, слід бути обережним: не завжди силогізми автора презентуються як його позиція; внесок науковця у доктрину оцінюється минулим а не теперішнім, ряд науковців уже давно не думають, бо померли; науковець повинен бути точним у формулюваннях. Навіть якщо опонент аргументував доцільність правової охорони думки в авторському праві, допоки того не дослухався законодавець з огляду на визначний в авторському праві обсяг правової охорони цього слова слід уникати, особливо в науці, яка не може і не повинна оперувати не визначеними категоріями та використовувати алегорії;

слова «становить» (с.26 і надалі; «виступає» (с.15)) . «являє» (с.30), «вважає» (с.41), «являється» (с.25), «визначає» тощо і надалі , «мають характер основ цивільного законодавства» (с.31) і надалі, законодавець «розуміє» (с.36 і надалі) некоректні з огляду на завершеність вказаного. Для науки і зокрема для оцінки наслідків з огляду на правомірність, є висхідним колишній час, за що і притягується висловлювач до відповідальності. Так законодавець, не може розуміти, оскільки є колективним суб'єктом нормотворчості; законодавець приймає акти у певній редакції і це власне є закон;

Водночас, висловлені критичні зауваження не применшують в цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження Г.І. Грігор'янц яке присвячене актуальній і недостатньо дослідженій вітчизняною цивілістичною наукою проблемі. Дисертація є самостійною, закінченою науковою працею, яка відповідає вимогам, що встановлені до творів такого роду щодо новизни та досягнення наукових результатів.

Дисертацію оформлено згідно відповідних вимог, викладено українською мовою, стилістика зауважень не викликає. Текст автореферату відповідає

¹ Навіть не виправляє цю ситуацію така адресність у прикінцевих висновках (п.11 , с. 171), оскільки вони відірване від доказової бази та обґрунтування.

змісту дисертаційного дослідження. Дисертація є самостійним та завершеним науковим дослідженням, результати якого мають суттєву наукову цінність та практичну значущість.

Зміст дисертації відповідає профілю спеціальності 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Вказане однозначно дозволяє зробити загальний **висновки:**

1) дисертація та автореферат Галини Ігорівни Грігор'янц на тему «Піратство як порушення авторських і суміжних прав у мережі Інтернет» є самостійним творчим доробком автора, що відповідає існуючим державним вимогам, які пред'являються до змісту та оформлення дисертацій та авторефератів з юридичних наук, а саме п. 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів»,

2) сама здобувач заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент :

доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри цивільного і трудового
права Київського університету права НАНУ
академік АН ВШ України

Р.Б. Шишка

«6» грудня 2016 р.

